

Reykjavík, 28. janúar 2020

Samtök sveitarfélaga á höfuðborgarsvæðinu
Hamraborg 9
200 Kópavogi
ssh@ssh.is

Efni: Umsögn SVÞ – Samtaka verslunar og þjónustu um drög að sóknaráætlun höfuðborgarsvæðisins 2020–2024.

Hinn 14. janúar sl. birti samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið drög að sóknaráætlun höfuðborgarsvæðisins á samráðsgátt stjórnvalda, Ísland.is. Áætlunardrögin hafa verið yfirfarin á vettvangi SVÞ – Samtaka verslunar og þjónustu og vilja samtökin koma á framfæri nokkrum athugasemdum og ábendingum.

Almennt

Sóknaráætlanir landshluta eru settar á grundvelli ákvæða laga nr. 68/2015, um byggðaaætlun og sóknaráætlanir. Sóknaráætlunum er ætlað að skapa aukna festu og efla fagleg vinnubrögð við áætlanagerð á sviði byggðamála. Í 1. mgr. 4. gr. laganna segir:

Sóknaráætlanir landshluta eru stefnumótandi áætlanir sem taka til starfssvæða landshlutasamtaka sveitarfélaga. Í þeim koma fram stöðumat viðkomandi landshluta, framtíðarsýn, markmið og aðgerðir til að ná þeim markmiðum. Í sóknaráætlunum landshluta skal mælt fyrir um svæðisbundnar áherslur sem taka mið af meginmarkmiðum byggðaaætlunar, landsskipulagsstefnu, skipulagsáætlunum, menningarstefnu og, eftir atvikum, annarri opinberri stefnumótun.

Samkvæmt 3. leiðarljósi á bls. 8 á áætlunardrögunum er stefnt að því að auka alþjóðlega samkeppnishæfni svæðisins með því að tryggja að höfuðborgarsvæðið bjóði m.a. upp á eftirsóknarvert umhverfi fyrir fyrirtæki og fjárfestingar með kjörnum með nútíma samgöngum sem skapi möguleika á spennandi uppbyggingu fyrir fjölbreytta atvinnustarfsemi um alla borgarbyggðina. Á bls. 28 er það meðal áherslna flokksins velferð og samfélag að koma upp mælaborði sem sýni alþjóðlega samkeppnishæfni höfuðborgarsvæðisins.

Áætlunardrögin ná til stefnumótunar fyrir Reykjavíkurborg, Seltjarnarnes, Kópavogsbæ, Garðabæ, Hafnarfjörð, Mosfellsbæ og Kjósarhrepp þar sem 64% íbúa landsins bjuggu við upphaf síðasta árs, sbr. umfjöllun á bls. 4 í drögunum. Ekki verður séð að fjallað sé um umfang atvinnulífs á svæðinu í áætlunardrögunum ef frá eru taldar upplýsingar um atvinnuþátttöku og atvinnuleysi. Það vekur nokkra athygli þar sem framtíðarsýn svæðisins byggist að miklu leyti á kröftugu atvinnulífi. Þar með skortir tengingu milli stöðumats og framtíðarsýnar sem meðal annars felst í fjölbreyttu atvinnulífi og styrkum stöðum verðmætasköpunar. Af þeim sökum er hætt við að þeim sem vinna eiga samkvæmt sóknaráætlun sé ekki tryggt nægileg sýn á upphafsstöðuna og það getur dregið úr tilfinningu fyrir því hvernig eigi að skilgreina endamarkið. Að mati SVÞ bera áætlunardrögin þess merki að staða atvinnulífs hefur ekki verið tekin til nægilegrar skoðunar við undirbúning áætlunardraganna. Kemur þetta m.a. fram í takmörkuðum áherslum á atvinnulíf sem þó eiga að styðja við metnaðarfulla framtíðarsýn.

Á bls. 32 er að finna samantekt áherslna haghafa sem snúa að atvinnu og nýsköpun og SVÞ geta skamlaust tekið undir þær áherslur sem þar koma fram. Nokkrar af áherslunum hafa að mati SVÞ hins

vegar alls ekki fengið næga athygli og það endurspeglast bæði í umfjöllun um framtíðarsýn og áherslur í áætlunardrögnum.

Forsendur fyrirtækjarekstrar á höfuðborgarsvæðinu

Það vekur sérstaka athygli að þrátt fyrir að haghafar hafi lagt áherslu á að dregið verði úr fasteignasköttum á fyrirtæki er ekkert um það fjallað í framtíðarsýn og markmiðum áætlunardraganna. Undanfarin ár hafa breytingar á fasteignamati komið fram í verulegum hækkunum á fasteignaskatti. Fasteignamat er gangverð, umreiknað til staðgreiðslu, sem ætla má að eignin hefði haft í kaupum og sölum í febrúarmánuði. Á tímum hækkandi fasteignaverðs fer fasteignamat því hækkandi. Þannig hækkaði t.d. fasteignamat atvinnuhúsnaðs 2020 um 6,1% að meðaltali á milli ára, 5,9% á höfuðborgarsvæðinu og 9,3% á landsbyggðinni, á sama tíma og efnahagshorfur eru háðar mikilli óvissu. Á tímabilinu 2016–2020 hafa fasteignaskattar hækkað í krónum talið um 38–43%. Á sama tíma hefur vísitala neysluverðs hækkað um 9,8% og byggingarvísitala um 14,1%. Er svo komið að fasteignaskattar nema í sumum tilvikum allt að 18% af tekjum fyrirtækja í fasteignarekstri. Fasteignaskattar eru þannig orðnir verulega þung kostnaðarbyrði í rekstri fyrirtækja og farnir að þrýsta verulega upp verðlagi, t.d. í gegnum leiguverð atvinnuhúsnaðs sem endurspeglast í verðlagningu vöru og þjónustu.

Að mati SVÞ verður framtíðarsýn sem byggist á leiðarljósi um aukna alþjóðlega samkeppnishæfni þar sem stefnt er að því að bjóða fyrirtækjum upp á eftirsóknarvert umhverfi einfaldlega ekki skilgreind með forsvarandi hætti án þess að rekstrarkostnaður atvinnuhúsnaðs verði mældur, borinn saman við þekktar hagstærðir og samkeppnissvæði og settar áherslur og mælikvarðar sem beinlínis snúa að því að bæta rekstraraðstæður fyrirtækja. Hafa verður í huga að verslunar- og þjónustufyrirtæki á höfuðborgarsvæðinu selja vörur og þjónustu til íbúa höfuðborgarsvæðisins. Háir fasteignaskattar stuðla að háu söluverði vöru og þjónustu sem aftur dregur úr kaupmætti íbúanna. Fasteignaskattar eru því ekki aðeins mál fyrirtækjanna heldur allra íbúa höfuðborgarsvæðisins.

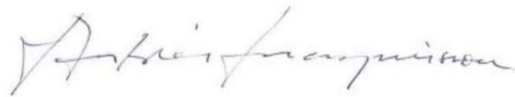
Nýsköpun og menntun

Á bls. 10 í áætlunardrögnum eru meginflokkar sóknaráætlunar tilgreindir og undir flokkinn *atvinna og nýsköpun* falla áherslur á list- og verknám, eflingu nýsköpunar, bætta nýtingu stafræna lausna í þjónustu og aukið samstarf innan svæðisins. Nánar er gert grein fyrir flokknum á bls. 11–17. Af áætlunardrögnum leiðir að lögð verði sérstök áhersla á iðn-, list- og verknám eða það sem kallað er *annað en bóknám*. Sú áhersla er að mörgu leyti eðlileg m.t.t. þarfa íslensks atvinnulífs, einkum framleiðslugreina. Hvað nýsköpun áhrærir verður áherslan á stuðning við nýsköpun og nýsköpunarfyrirtæki, m.a. í úrgangs- og velferðarmálum. Sérstök áhersla verður lögð á að auka vægi stafrænnar þjónustu og samnýtingu slíkra lausna. Megináherslur og mælanleg markmið eru sett á bls. 17 en þau snúa að 20% fjölgun nemenda í iðn-, list- og verknámi, fjölgun frumkvöðlafyrirtækja á svæðinu og að koma upp mælingum og markmiðum fyrir stafræna stjórnsýslu fyrir tiltekinn tíma. Á bls. 27 er að finna helstu áherslur sem snúa að menntun og virkni undir flokknum velferð og samfélag. Meðal megináherslna þess flokks er að stuðla að bættri menntun barna. Meðal þeirra þátta sem falla undir menntunar- og virkniáherslur eru skoðun á þróun og innleiðingu árangursmælikvarða fyrir menntamál og endurhugsun menntunar út frá þörfum og forsendum barna. Á bls. 30 er að finna samantekt yfir markmið og mælikvarða áætlunardraganna. Þar er m.a. sett tiltekið hlutfall nemenda sem velja annað nám en bóknám en mælingar sem snúa að nýsköpun virðast í vinnslu.

Það virðist það alfarið gleymast að handan við hornið er nýr veruleiki sem hefur verið kenndur við fjórðu iðnbyltinguna. Reynsla samtakanna er að hagnýting stafrænnar tækni sé ekki aðeins að aukast að umfangi heldur stefni í enn frekari og jafnvel hraðari framþróun á því sviði. Í okkar helstu samanburðarríkjum hafa stjórnvöld í samstarfi við atvinnulífið sett sér markmið og myndað samstarfseiningar um hvernig megi sem best undirbúa samfélagið, og þá ekki síst atvinnurekendur og starfsfólk þeirra, undir auknar kröfur um þekkingu á virkni stafrænnar tækni. Ætla má að umfang þekkingar og hæfni til hagnýtingar slíkrar tækni muni ráða miklu um alþjóðlega samkeppnishæfni einstakra ríkja og landsvæða. Eina áherslan á stafræn framtíðarsýn kemur fram í áformum um breytingar á opinberri þjónustu en enga síka áherslu er að finna þegar kemur að menntun, atvinnulífi og nýsköpun. Það er ótækt. Hafa verður í huga að koma mætti til móts við margar áherslur haghafa með markmiðasetningu sem snýr að hagnýtingu stafrænnar tækni. Til dæmis ætti slík áhersla í menntamálum að auka atvinnutækifæri allra, auka atvinnufrelsi, tengja betur skóla og atvinnulíf, auka atvinnutækifæri fólks með skerta starfsgetu, auka sveigjanleika vinnutíma og jafnvel bæta samgöngur.

Virðingarfyllst,

f.h. SVÞ – Samtaka verslunar og þjónustu

Andrés Magnússon
framkvæmdastjóri